

Austatud lapsevanem!

Allpool leiate Tabasalu Ühisgümnaasiumi hoolekogu aruande kahe lastevanemate üldkoosoleku vahelisest ajast. Nagu varasematelgi aastatel, asendab see suulist ettekannet, sest 29. septembril toimuvale kooli lastevanemate üldkoosolekule ei jõua kardetavasti kaugeltki kõik. Ja samuti nagu varasematel aastatel, ei piirdu me selgi korral mitte pelgalt hoolekogu koosolekute päevakorra ümberjutustamisega, vaid jutuks tulevad kooli olukord ja probleemid laiemalt. Püüame võimalust mööda vältida sellist teavet, mille õige koht on pigem kooli direktori ettekandes. Näiteks ei peatu me 01.09.2015 kehtima hakanud kooli uuel õppekaval. Kiri tuleb taas küllaltki pikk, kuid palun, püüdke leida aega sellega tutvumiseks!

Hoolekogu kogunes oma täiskoosolekutele kahe lastevanemate üldkoosoleku vahel varasemast märksa harvemini, vaid kolmel korral (protokollide numeratsiooni järgi küll neljal, kuid üks neist jääb eelmise üldkoosoleku eelsesse aega), mis on ühtlasi väikseim võimalik sagedus. Napim koosolekute arv ei tulenenud siiski mitte mingisugustest formaalsetest kaalutlustest; nii lihtsalt läks mitmetel valdavalt subjektiivsetel põhjustel ning neile lisandus kokkusaamisi väiksemas koosseisus, elektroonilist arutelu, ühe või teise küsimuse üle hääletamist meilitsi ning kooli/hoolekogu esindamisi töökoosolekutel väljaspool kooli. Koosolekute protokollid on ülal kooli kodulehel, neist on näha peamised arutusteemad. Diskussiooni käiku protokollid siiski ei kajasta, samuti mitte koosolekute-välist tegevust.

Seekordsel üldkoosolekul tuleb **valida kaks uut hoolekogu liiget** omal soovil tagasi astuvate Andres Adamsoni ja Andrus Jaamuli asemele. Seetõttu – ja meie uute lastevanemate tõttu, kes koolieluga veel ülejäänutega samal määral kursis pole – veel mõni sõna selgituseks. Tabasalu Ühisgümnaasiumi hoolekogu on 12-liikmeline, sh 5 lastevanemate esindajat. Lisaks neile kuuluvad hoolekogusse õpilaste, õpetajate, vilistlaste, kooli toetavate organisatsioonide ja kooli pidaja, st meie puhul Harku Vallavalitsuse esindajad. Direktor ja vajadusel muud koolijuhtkonna liikmed ei ole hoolekogu liikmed, kuid osalevad selle koosolekuil oma ametikoha tõttu, sest kõik arutatav puudutab nende tööd. Hoolekogu ei ole niisiis otseselt lastevanemate esindus, ehkki lastevanemaid on selles kõige arvukamalt. Otseselt lastevanemate esinduseks on kooli direktori poolt kokku kutsutud vanematekogu, mille koosseis üldkoosoleku järel klassi lastevanemate koosolekuil samuti uueneb. Hoolekogu ei juhi kooli, ammugi mitte vanematekogu. Seda teeb direktor koos kooli juhtkonnaga; koolisisesed otsustuskogud on õppenõukogu ja teatud mõttes ka õpilasesindus. Hoolekogu on kooli pidaja (loe: omaniku), Harku Vallavalitsuse poolt moodustatud komisjon, mille peaülesanne on kooli heast käekäigust huvitatud osapoolte (sh vanematekogu) koostöö korraldamine, ja millel on ka mõningane järelvalvefunktsioon. Omakorda vanematekogul ei ole mitte mingisugust järelvalvefunktsiooni, ehkki mõni selle liige on varasematel aastatel nõnda arvanud. Lastevanemate poolt valitud hoolekoguliikme volitused hakkavad kehtima tema kinnitamisest vallavalitsuse poolt ning kehtivad seni, kuni tema laps

koolis õpib, tema tagasiastumiseni, tagasikutsumiseni lastevanemate poolt – või hoolekogu ümberkujundamiseni vallavalitsuse poolt. Hoolekogusse kandideerija peaks tõsise suhtumise korral olema valmis ohverdama sellele tööle aastas kokku kuni ühe tööädala jagu aega, kuid mõistagi omast vabast ajast ja ühiskondlikus korras. Kui tõsiseks suhtumiseks pole aega või tahet, siis ei tasuks hoolekogusse kandideerida.

Edasi **veidi statistikat**. Täna õpib meie koolis 953 õpilast 44 klassikomplektis, sh 4 HEV laste (st hariduslike erivajadustega laste) väikeklassi. TÜG jaoks on tekkinud üpris harjumatu olukord, sest esmakordselt üle mitme aasta pole õpilaste arv taas ühe-kahe klassikomplekti jagu kasvanud, vaid hoopis mõne õpilase võrra vähenenud:

2012/2013	906	+60
2013/2014	936	+30
2014/2015	959	+23
2015/2016	953	-6

Põhjusi selleks on kaks – uued algkoolid Vääna-Jõesuus ja Murastes ning Vääna algkooli remondi lõppemine on vähendanud survet Tabasalu kooli algkooliastmele, ning meie koolihoone ruumiressursi lõplik ammendumine. Ei ole enam midagi ümber kohandada või ümber ehitada. Ühes vahetuses töötades õpilaste arv enam oluliselt kasvada ei saa. Omalt poolt panen kõikidele osapooltele veel kord südamele, et viimase võimaluseni püütaks vältida üleminekut tööle kahes vahetuses, milleks kooli selle põhikooli- või õieti progümnaasiumiastme (7.–9. kl) paratamatu kasvu tõttu lähiaastail sama paratamatult survestama hakatakse. (Sest alternatiiviks on koolikompleksi laiendamine, selle ehitus, sisustamine ja hilisem ülalpidamine nõuavad aga raha – ja eelnevalt aega.) Sellest on pea iga muu variant parem; äärmisel juhul saaks teise vahetusse viia HEV klassid, sest selle kasuks oleks ka pedagoogilisi argumente. (Ent nii sellele kui HEV klasside üleviimisele valla mõnda teise, väiksemasse ja rahulikumas kooli oleksid omakorda teravalt vastu nende klasside lastevanemad.)

TÜGi töötajate arv on hetkel 115, sellest täiskoormusega pedagooge 70 ja osakoormusega veel 13 (pluss kooli koostööpartneri Sisekaitseakadeemia õppejõud, kes annavad tunde käsunduslepingute alusel). Muud personali, sh majandus- ja tugikeskuse töötajaid, on kokku 45 inimest – ja mõni neist on ülalpool juba arvestatud ka osaajaliste pedagoogidena. Uusi õpetajaid otsitakse ikka suvel, õppeaastate vahel, ja siis vahetab ka osa senistest töökohta. Käesoleva õppeaasta eel lahkus koolist 3 töötajat ja tööle võeti 7 uut, sest aineõpetajate koormused oleksid muidu liiga suured.

Koolis töötavatest inimestest osa palgaraha tuleb valla- ja osa riigieelarvest. Viimastel aastatel on see jaotus olnud järgmine:

	2012	2013	2014	2015
Töökohti vallaeelarvest	44,18	48,46	48,4	41,5
Töökohti riigieelarvest	67,37	65,4	62,1	71

Tänavustes arvudes nähtuv selge muudatus tuleneb riigivõimu otsustest, kes võttis üle Eesti osa vallaeelarvelistest töötajaist riigi palgale, st lubas nende tasustamiseks kasutada riigilt saadavaid vahendeid (viimaseid samas vastavalt suurendamata). Nagu komakohtadest näete, on tegemist puhtalt arvestuslike arvudega, mis ei kattu tegelikult neil töökohtadel töötavate inimeste arvuga.

Kooli eelarve on viimastel aastatel olnud järgmine:

	2012	2013	2014	2015
Vallaeelarvest	1108344	1042217	1106927	1198650
Riigieelarvest	947748	1067907	1111932	901664 (8 kuud)

Ebakõla viimases arvus on tavapärane: riigieelarvelised eraldised määratakse kalendriaasta alul käimasoleva õppeaasta lõpuni ja uue õppeaasta alul kalendriaasta lõpuni. Kui kuni eelmise õppeaastani eraldas vald riigilt saadud raha jaotamisel õpetajate töötasudeks palgafondi vastavalt tarifikkatsioonile (st tegelike õppetundide arvu alusel, mitte lähtuvalt klassitäituvusest), siis alates 01.09.2014 eraldab vald pedagoogide töötasudeks palgafondi vastavalt riigi poolt etteantud mudelile klassitäituvuse põhimõttel. Lihtsamalt öeldes: pearaha järgi. See on sundinud ja sunnib küllap edaspidigi jaotama väiksemaid klassikomplekte ümber paralleelklasside vahel, piirab õpilaste jagamist taseme- jm rühmadesse jne. Ent see, nagu nägite, ei sõltu ei koolist ega otseselt ka vallavalitsusest, vaid on finantsiline paratamatus.

Õppevahendite soetamiseks eraldatakse riigi poolt endiselt 57 eurot aastas ühe õpilase kohta – nii on olnud viimased viis aastat. Ka riigi poolt doteeritava koolilõuna maksumus on endiselt 0,78 eurot päevas õpilase kohta – samuti juba viis aastat. Käesoleva aasta algusest hakkasid tasuta koolilõunat siiski saama ka gümnasistid.

Vald on oma võimaluste piires muude kulude osas püüdnud koolile pidevalt vastu tulla. Lõppenud suvel remonditi kooli peamajas I ja II korruse koridorid, vahetati välja saali lükanduksed ning soojustati ja renoveeriti galerii välisfassaad, mis ühendab peamaja ning spordihoonet. Vähenenud on ruumipuudus spordihoone garderoobides. Ülaltoodud eelarvenumbrid ei hõlma muide spordikompleksi, Harku valla hariduse, spordi ja kultuuri sihtasutuse ning Tabasalu Muusikakooli tööjõu- jm kulusid. Need on omaette, TÜGi koosseisu mittekuuluvad asutused, mille omanikuks on samuti Harku vald. Igapäevane koostöö nendega on samas tihe ja sõbralik.

Õpetaja töötasu alammäär tõusis käesoleva aasta algusest 800 eurolt 900-le. Käimas on õpetajaameti ümberkujundamise reform, mille käigus kadus senine ametijärkude astmestik (nooremõpetaja – õpetaja – vanemõpetaja – õpetaja-metoodik). Kadus ka eraldi klassijuhatajatasu. Sellele vaatamata jätkab TÜG oma õpetajatele klassijuhatajatasu ja seni kehtinud ametijärkude põhise tasu maksmist – sest ehkki vana süsteem kaotati, pole uus veel sisuliselt rakendunud.

Õpetajate jt töötajate hea töö tunnustamiseks on vallavalitsus rea aastate vältel lisanud kooli palgafondile 10% – loodetavasti jätkub see nii ka edaspidi. Ent sellel küsimusel on ka varjupool. Hoolekogu on viimase kahe aasta vältel kahel korral avaldanud arvamust TÜG **palgakorralduse** põhimõtete üle. Esimesel korral, 02.05.2014 vallavalitsus kinnitas hoolekogus kooskõlastatud variandi. 29.02.2015 kehtestas vallavalitsus aga uued hallatavate asutuste töötajate töötasustamise alused. Koolijuhtkond koos hoolekoguga sekkus selle koostamise käiku, et TÜGis vaid mõni kuu varem kehtestatud palgakorraldus mahuks uue määruse raamidesse. Suurel määral võeti meie ettepanekuid ka arvesse. Valla määrus kehtestas samas siiski uued mõisted ning põhimõtted, mis sundisid kooli koostama uut palgakorralduse põhimõtete dokumenti. Juunis avaldasid hoolekogu liikmed e-posti teel arvamust ja kooskõlastasid selle, kuid vallavalitsus omapoolsest kinnitusest keeldus. Peamised punktid, mida ei aktsepteeritud, on seotud kontakttundide arvestamise pidamise ja selle alusel tasu maksmisega. Lihtsustatult selgitades: kooli palgapõhimõtetes loetakse õpetaja täiskoormuseks 22 kontakttundi nädalas koos nendega kaasneva muu tööga, üle selle tehtava eest makstakse aga täiendavat tasu (valla määruses: muutuvpalka) vastavalt vajadusele (st vastavalt tegelikule lisatööle ja töötulemustele, mis pidevalt muutuvad); vallavalitsuse meelest peaks see lisatasu muutuma põhipalga igakuiseks määratud suurusega osaks, mis tooks (vajaliku lisatöö pidevalt muutuva määra tõttu) aga kaasa vajaduse muuta mitu korda aastas kooli kõigi 115 töötaja töölepinguid. Muidugi koos sellega kaasnevate selgituste, läbirääkimiste, vaidluste ja ehk ka tülidega. Hoolekogu on taolist bürokraatlikku lisakoormust liigseks pidanud ning vaidlus vallavõimuga selles küsimuses jääb kestma ka pärast siinkirjutaja hoolekogust lahkumist (mis ei ole samas mitte kuidagi eelnenuga seotud). Rahulolematud on määrusega ka ülejäänud valla haridusasutused, kuid vallavalitsus on selles küsimuses omanikuna arusaadavalt jõupositsioonil. Lisaksin selle alateema lõpetuseks rangelt isikliku arvamusena veel, et ehkki kohaliku elukorralduse ja meie ühise rahakoti eest vastutava vallavõimu soov omada kõigest täpset ülevaadet ja reguleerida võimalikult täpselt juba ette igasugust rahakasutust oma asutustes on üldjoontes arusaadav ja õige, on sama õige ka see, et inimesed teevad ka väliselt sama tööd väga erineva pühendumuse, mahu ja tulemuslikkusega ning tasustamisel tuleks sellega arvestada. Sellest omakorda tuleneb, et võimalikult suurem peaks olema just lisatasude jmt jaoks mõeldud palgafondi osa asutuse juhtkonna käsutuses ning sammud liigse võrdsustamise suunas on kurjast.

Veel üheks võimalikuks tulevaseks vaidlusteemaks kooli/hoolekogu ja vallavalitsuse vahel on **õppesuunaga klasside jätkamine**. Selgitan. Alates 2010/11. õ-a-st on TÜG algkooliastmes

komplekteeritud inglise keele ja alates 2011/12. õ-a-st matemaatika-muusika õppesuunaga klassid, progümnaasiumiastmes reaalklass. Need loodi muide vallavõimu otsesel nõudmisel, kooli tollal üpris madalate õpitulemuste parandamiseks ja õpilaste/lastevanemate juba alanud koolist lahkumise protsessi ümberpööramiseks. Et esimesed inglise keele ja matemaatika-muusika suunaklassid hakkavad jõudma progümnaasiumisse ning sinna on lisandumas 6. kl-de lõpetajad ka teistest valla koolidest, on järgmisest aastast vajadus laiendada progümnaasiumiastme õppesuundi ja suurendada vastavate klassikomplektide arvu. Suunaklassidele on tugev toetus lastevanemalt ja nende olemasolu on vedanud ülespoole kogu kooli õppetaset.

Ent vallamaja poolt vaadates võib leida ka vastuargumente (loetelu oletuslik): (1) suunaklasse komplekteeritakse ülevallaliselt – mis läheb vastuollu vallavõimu poolt väljendatud (loodetavasti alateadliku, mitte teadliku) sooviga määrata igale lapsele elukohajärgne kool mitte lihtsalt ses mõttes, et kodule lähim või talle määratud kool peab lapse igal juhul vastu võtma, vaid et ainult sinna ta üldjuhul lähebki; (2) suunaklassid on mitte palju, kuid üldjuhul ikkagi kallimad – samas on õpilaskoha maksumus suures TÜGis märksa madalam kui valla teistes, väikekoolides, st vald eraldab meie suunaklasside olemasolule vaatamata iga TÜGi õpilase kohta vähem raha ja me ei nurise üldiseid huve silmas pidades selle üle; (3) soov võrdsustada, et erisusi, kellegi võimalikke „eeliseid“ jmt ei oleks – ametnikel lihtsam arvestada ja administreerida, vähem mitmesuguseid kaebusi jne. Ma isegi ei oleks antud juhul taolise võrdsustamise vastu, kuid võrdsustagem siis ülespoole, muutkem kõik klassid mingis mõttes suunaklassideks! Ja mitte ainult Tabasalus, vaid kõikides valla koolides. Sest õppesuund tähendab antud juhul püüdu maksimaalselt avastada, avada, ära kasutada õpilase loomupäraseid andeid ja eeldusi.

Kui jutt juba **õpitulemusteni** jõudis, siis andeid ja eeldusi koolis jagub. Selle tunnistuseks on eelmisest õppeaastast esikohad maakonna õpioskuste olümpiaadil, geograafia viktoriinis, vene keele olümpiaadil, laululapse konkursil, üleriigilise esikohaga pärjatud õpilasfirma. Põhikooli lõpueksamite parimad tulemused jäävad reaalklassi, kus keskmine hinne oli matemaatikas 4,5 ja inglise keeles 4,8.

Gümnaasiumeid on Eestis juba tavaks saanud järjestada eelkõige riigieksamitulemuste järgi. Nende põhjal oli meie kool Postimehe edetabelis 2011. aastal 172. kohal, aastal 2012 – 147., 2013 – 79., 2014 – 60., tänavu – 51. Seekordne arvestamismetoodika oli lehetoimetusel siiski varasemast erinev, eksamitulemuste aritmeetilise keskmise põhjal pidanuks me tänavu edetabelis hoopis langema. Paari viimase aasta võrdlusandmed on segi löönud eelkõige kahetasemeline matemaatikaeksam, mille kitsama õppekava järgi koostatud varianti pole mitte kellelegi vaja ei kooli lõpetamiseks (sest pole ju soorituslävendit) ega kusagile sisseastumiseks ning milleks seetõttu õieti ei valmistuta, mille keskmised hinded on väga madalad ja mistahes analüüsiks väärtusetud – ja need tulemused „lõövad“ vastupidiselt üldiselt arvatule eelkõige n-õ tavakoolide pihta (sest nn eliitkoolides seda eksamit peaaegu ei tehtagi ja üldine motivatsioon on seal

kõrgem). Ent seegi on riigi tasandil tehtud väärotsuste tagajärg ega sõltu kuidagi meie koolist. Kui inglise keele ja matemaatika tulemused olid meil ka tänavu üle riigi keskmise, siis emakeele omad paraku mitte. Ülalloetletud aastate vältel on gümnaasiumeid märkimisväärselt vähemaks jäänud, kuid tabeli esimeses pooles, kus nüüd asub ka TÜG, on see konkurentsi vaid suurendanud. Paratamatult seinast seinaks eksamitulemustega (tänavu oli näiteks inglise keele riigieksami parim tulemus koolis 99p 100st) tavakooli jaoks oleks püsimine vahemikus 50–60, heal aastal veidi ülalpool, igati hea tulemus, enama nõudmine poleks realistlik. Saati on riigieksamitulemused vaid üks kooli hindamise komponente.

TÜGi gümnaasiumiaste on kosunud, esmakordselt üle pika aja on iga gümnaasiumi aastakäigu õpilasi kahe klassikomplekti jagu ning „altpoolt“ tulevad aina suuremad aastakäigud, piisaval arvul õpilasi jätkub ligi paarikümneks aastaks (kaugemale me lihtsalt ei tea). Gümnaasiumiastme olemasolu on ühtlasi korraliku põhikooli püsimise tagatis, avardab ja lihtsustab valla noorte edasiõppimisvõimalusi (ka kutsehariduses, sest praeguseks juba enamus kutsehariduslikke õppekavu eeldab eelnevat gümnaasiumiharidust), hoiab kokku nende aega. Gümnaasiumiastme säilumine Tabasalus sõltub aga vähemalt samavõrra riiklikust hariduspoliitikast. Tulevaste riigigümnaasiumide osas Harjumaal on suuremat selgust oodata sel õppeaastal. Vastavad otsused langetatakse konkurentsituatsioonis, milles tuleb suuta enda eest seista, ja siis on vaja nii koolikollektiivi, lastevanemate, vallavõimu kui kogu vallakogukonna head tahet ja vajadusel koostööd. Kui riigigümnaasiumit ei peaks siia tulema, siis pole gümnaasiumihariduse püsimine Tabasalus pikemas perspektiivis usutav, ehkki kohe, lähemal paaril-kolmel või enamalgi aastal ei muutuks suurt midagi.

On veel kaks päevakajalist ja ka TÜGis pakilist teemat, millel peatuda. Esmalt **lastevanemate poolne osaline kaasrahastus** õppekäikude, ekskursioonide, näiteks juba traditsioonilise oktoobrikuise muuseumiõppe päeva jmt läbiviimiseks, koolis toimuvateks etendusteks, kontserditeks, kavandatavaks koostööks Tartu Ülikooli teaduskooliga jne. Õiguskantsleri soovil arutab asja hetkel Riigikogu – muidugi mitte seoses TÜGi, vaid ikka nn eliitkoolidega, kus kaasrahastuse mahud kümnetes kordades suuremad – ja juba ette võib kindel olla, et väljastatav sõnum sätitakse vastavaks Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse sõnastusele ning haridusministeeriumi varasematele vastavatele seisukohtadele: õppekava täitmiseks munitsipaal-koolides sellist rahastust eeldada ei tohi, kui aga pakutakse midagi täiendavat ja lastevanemad on päri, siis palun. Kõik eespool loetletu ongi TÜGis olnud mõeldud täiendavalt, õppekava läbimise toetamiseks, õppimise kaasahaaravamaks muutmiseks jne. Lisaks on kõikides klassides mäletamatutest aegadest peale olnud mitteametlikud ühiskassad ühisürituste läbiviimiseks, milleks koolil endal raha kusagilt võtta pole ega saakski olla, ning tasuta põhiharidust (gümnaasium kui mittekohustuslik jäetakse neis formuleeringuis tavaliselt välja) on ikka mõistetud kui õppemaksu puudumist, paljudes muudes küsimustes (näiteks kunsti- või sporditarved vmt) on ka seadusandja poolt vaikimisi eeldatud lastevanemate kaasrahastust. Milles siis probleem? Selles, et (1) enamik taolisi üritusi saab toimuda ainult tundide ajast, mida

hiljem järele ei tehta ja kaude loetakse kõik niisiis seotuks õppekava läbimisega, mis peaks seaduseparagrahvi kirjatähte poolitades justkui tasuta olema, ja (2) et see kaasrahastus, nende ürituste hind tuleb hoida võimalikult väike. Samas: enamus neist üritustest ei toimuks üldse, kui poleks kaasrahastust ja need ei toimuks tundide ajast, tegemist on aga millegagi, mida on laste arenguks väga vaja. Küsimus pole niisiis selles, kas raha eest ja tundide ajast või mitte, vaid – kas need üldse toimuvad või mitte. Peaks ikka toimuma, arvan mina ja arvab valdav enamus küsimuses mingi seisukoha võtnud hoolekogu liikmeid (kuid mitte päris kõik – mis juba iseenesest on erakordne, hoolekogu on viimasel viiel aastal peaaegu alati suutnud konsensussele jõuda), mis sest, et kool kui selline seda raha koguda ei saa ning kõik toimub teda juriidiliselt kaasamata, tavaliselt klassijuhatajate ja vahel kooli juurde loodud MTÜ kaudu, kõige sellega kaasnevad riigimaksud on aga nende teatrite, muuseumite jne asi. Veel lihtsamalt väljendudes: kõiges selles pole mitte mingisugust probleemi täpselt niikaua, kuni lastevanemad ise sellest probleemi ei tee. Kõik pisivastuolud ja arusaamatused on läbi räägitavad ja lahendatavad, lapse areng ja loovus peaksid aga alati esikohal olema.

Teiseks selliseks teemaks on **digipööre**. See on käsil ka TUGis – ja nii mõnegi lapsevanema meelest mitte piisavalt kiiresti. Digipöördest on kohe kindlasti üht-teist võita ja kokku hoida, kuid see on vaid vahend, mitte eesmärk. Eesmärgiks on nn digipädevused, mille saavutamine ei nõua koolielus ja õppekorralduses nii suuri muudatusi kui entusiastide poolt sageli soovitakse. Ei nõua isegi kooli tehnilise varustatuse radikaalset edendamist – just äsja kutsuski haridusminister üles kasutama koolis eelkõige isiklike nutiseadmeid. Kool on jõudmööda üht-teist teinud: pakub gümnaasiumiastmes kolme vastavat valikkursust (rakenduste loomise ja programmeerimise alused; arvuti kasutamine uurimistöös; programmeerimine), on viinud ka mujale õppekavasse programmeerimise elemente, soetanud eelmisel õppeaastal klassikomplekti jagu tahvelarvuteid, juurutanud õpet nii neil kui muudel nutiseadmetel jne. Koolielus üldisemalt on murekohaks siiski pigem inimlike kontaktide, otsesuhtluse jmt vähenemine, mitte et see allesjäänugi veel digivormi pole pressitud. Elu surub kiirustavat pealiskaudsust, infouputust ilma süvenemise, analüüsi ja arusaamiseta peale niigi, pole vaja veel omalt poolt forsseerida. On iseloomulik, et näiteks Silicon Valley' IT-hiiglaste juhtkonnaliikmete lapsed õpivad enamasti väga traditsioonilistes või lausa alternatiivhariduslikes, peaaegu või päris digivabades koolides, mõne päeva eest avalikustati aga viimaste PISA testitulemuste põhjal koostatud raport digipöörde kohta OECD riikide üldhariduses, millest tuleneb üheselt – kui see õpitulemustele üldse mõjunud on, siis negatiivselt.

Täna lõpetuseks kõiki, kes on mind viie hoolekogus oldud aasta vältel toetanud ja usaldanud!

Austusega,

Andres Adamson,
hoolekogu esimees 2010–2015